

Jemiina Klasila, Lauri Laivamaa, Mari Mikkonen ja Riikka Pirnes

YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN KOULUYHTEISÖSSÄ - TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Seksuaalisuuden monimuotoisuus ja seksuaalisuuden kehittyminen

YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN KOULUYHTEISÖSSÄ - TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Seksuaalisuuden monimuotoisuus ja seksuaalisuuden kehittyminen

Jemiina Klasila, Lauri Laivamaa, Mari
Mikkonen ja Riikka Pirnes
Opinnäytetyö
Syksy 2019
Hoitotyön tutkinto-ohjelma, kättilö
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Hoitotyön tutkinto-ohjelma, kätilö

Tekijät: Jemiina Klasila, Lauri Laivamaa, Mari Mikkonen & Riikka Pines

Opinnäytetyön nimi: Yläkouluikäisten nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kouluyhteisössä - toiminnallinen opinnäytetyö – Seksuaalisuuden monimuotoisuus ja seksuaalisuuden kehittyminen

Työn ohjaaja: Kaisa Koivisto & Minna Perälä

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2019

Sivumäärä: 44+7

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata toiminnallisen opinnäytetyön prosessia (suunnittelu, toteutus ja arviointi). Kempeleen kirkonkylän yhtenäiskoulu oli suunnitellut järjestävänsä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvän tapahtuman koululla. Opinnäytetyö toteutettiin toimintapäivänä yhteistyössä heidän kanssaan.

Tavoitteena oli luoda nuorille mielenkiintoinen, innostava ja informoiva toimintapäivä seksuaalisuuteen, seksuaaliseen monimuotoisuuteen ja seksuaaliseen kehittymiseen liittyen. Lisäksi tavoitteena oli saada nuoret osallistumaan aktiivisesti erilaisten toiminnallisuuksien avulla.

Tavoitteisiin pääsemiseksi alkuperäinen opinnäytetyöryhmä jaettiin kahtia, jolloin molempien ryhmien vastuulle tuli kaksi toimintapistettä. Rastien asiantuntijoilta eli kirjallisuuskatsausryhmiltä saimme tietoa seksuaalisesta suuntautumisesta, seksuaalisesta häirinnästä, sukupuoleen liittyvistä asioista sekä seksuaalisuuden portaista. Muut lähteet on kerätty yhdessä projektin toisen toiminnallisen ryhmän kanssa. Oman ryhmämme on vielä syventänyt tietoa rastiemme sisältöön liittyen.

Toimintapäivä oli onnistunut saamamme palautteen perusteella. Oppilaat oppivat uusia asioita, joskin osa oli heille entuudestaan tuttua. Opettajien mielestä päivä oli selkeä ja sisältö tuki hyvin nuorten kasvua ja kehitystä. Myös asiantuntijoiden mielestä päivä oli opettavainen ja hyvin onnistunut. Pääsääntöisesti nuoret olivat aktiivisia ja osallistuivat hyvin järjestämäämme toimintaan ja vastasivat esitettyihin kysymyksiin.

Toimintapäivän tuloksia ja kokemuksia voi myöhemmin hyödyntää esimerkiksi jokin toinen koulu, joka haluaa järjestää nuorille terveyttä ja hyvinvointia lisäävän päivän. Projektia voidaan myös viedä pidemmälle jatkokehittämällä esimerkiksi vanhempainilta, joka lisää myös vanhempien tietoa seksuaalisuuteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Palautteen perusteella järjestämämme toimintapäivän kaltaisia osallistavia tapahtumia on tulevaisuudessakin hyödyllistä järjestää nuorille.

Asiasanat: Toimintapäivä, hyvinvointi, seksuaalisuus, seksuaalisuuden kehittyminen, seksuaalisuuden monimuotoisuus, seksuaali-identiteetti

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care, Option of Midwifery

Authors: Jemiina Klasila, Lauri Laivamaa, Mari Mikkonen & Riikka Pirnes
Title of thesis: Promoting the Health and Wellbeing of Secondary School Adolescents in the School
Community - Functional Thesis – Sexuality diversity and Sexuality Development
Supervisors: Kaisa Koivisto & Minna Perälä
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2019
Number of pages: 44+7

The meaning of our thesis was to organize a functional afternoon for the 8th grade students at Kempele School. The action day was commissioned and implemented by Kempele School in co-operation with Oulu University of Applied Sciences. The aim was to provide young people with information about sexuality issues and to engage them in activities and reflection.

The knowledge base has been gathered from the stand leaders and experts, assisted by midwifery students. The main topics came from our collaborators, but we decided the more specific content based on what we think is more important, what the students and teachers wanted.

Functional day was a success within the feedback we received. The students were responsive for new things, though some of them were already familiar with them. According to the experts, the day was educational and very successful. Otherwise, the teachers thought the day was clear and the content was very supportive of young people's growth and development.

The results and experiences of the functional day can later be used more effectively by another school. The project will also be further developed in this way for parents evening.

Feedback tells that events like the one we organized are useful for young people in the future. The teachers and students at Kempele School felt that they were supporting the growth and development of the young, and the young people were learning new things.

Keywords: Functional day, wellbeing, Sexuality, Sexuality Development, Sexual Identity

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN KOULUYHTEISÖSSÄ	9
2.1	Yläkouluikäisten terveys ja hyvinvointi.....	9
2.1.1	Fyysinen terveys ja hyvinvointi.....	10
2.1.2	Psyykkinen ja sosiaalinen terveys ja hyvinvointi	11
2.2	Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.....	12
2.2.1	Lait.....	12
3	SEKSUAALISUUS, SEKSUAALINEN IDENTITEETTI	16
3.1	Seksuaalisuus	16
3.2	Seksuaalisuuden monimuotoisuus yläkouluikäisillä	17
3.3	Sukupuoli.....	18
3.4	Seksuaalinen suuntautuminen ja seksuaalinen identiteetti.....	19
4	PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	21
5	KOHDERYHMÄT JA HYÖDYNsAAJAT	22
6	TARKOITUS JA TAVOITTEET	23
7	TULOKSET, TUOTOKSET JA MITTARIT	25
8	TOTEUTUS (TYÖSUUNNITELMA JA AIKATAULU)	27
8.1	Toimintapäivän työsuunnitelma	27
8.1.1	Projektin prosessi.....	28
8.1.2	Toimintapäivän rastit.....	28
9	KUSTANNUSARVIO JA RAHOITUSSUUNNITELMA	30
10	RISKIEN JA MUUTOKSEN HALLINTA	31
11	PROJEKTIORGANISAATIO JA JOHTAMINEN SEKÄ VIESTINTÄ.....	32
12	SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI.....	33
12.1	Toimintapäivän kulku ja aikataulu.....	33
12.2	Palaute toimintapäivästä	33
12.3	Laatutavoitteet ja -kriteerit	38
12.4	Kehittämis ehdotukset	39
13	POHDINTA	40
13.1	Toimintapäivässä käytetyn tiedon luotettavuus	40

13.2	Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerit, validiteetti ja realibiliteetti.....	40
13.3	Eettisyys.....	41
13.4	Opinnäytetyön tekemiseen liittyvää pohdintaa ja omat oppimiskokemukset	42
LÄHTEET.....		43
LIITTEET		

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tarkastellaan nuorten terveyttä ja terveyden sekä hyvinvoinnin edistämistä. Kohdennamme työmme erityisesti seksuaalisuuteen, seksuaaliseen kehittymiseen, seksuaaliseen identiteettiin, seksuaalisuuden monimuotoisuuteen ja seksuaalikasvatukseen.

Toiminnallisen opinnäytetyömme aiheena on lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen –seksuaalisen monimuotoisuus ja seksuaalisuuden kehittyminen. Projekti oli yhteisprojekti, johon osallistui suurin osa Oulun ammattikorkeakoulun kättilöopiskelijoiden KAT17SM-ryhmästä. Toive aiheesta oli tullut Oulun ammattikorkeakoulun ja Kempeleen koulujen opettajilta. Oulun ammattikorkeakoulu on tehnyt vuosia yhteistyötä Kempeleen koulun kanssa. Tämä toiminnallinen opinnäytetyö suunniteltiin toteutettavaksi suunnitellun tapahtuman yhteyteen. Toimintapäivää suunniteltiin yhdessä koulun rehtoreiden ja Oulun ammattikorkeakoulun opettajien kanssa. Tavoitteena oli tuottaa nuorille informaatiota seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa sekä osallistaa heitä pohtimaan yleensä seksuaalisuutta, sen kehittymistä ja seksuaali-identiteettiä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla toiminnallisen opinnäytetyön suunnittelua, toteutusta ja arviointia kohdentuen nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen erityisesti seksuaalisuuden, seksuaalisen kehityksen ja seksuaalisuuden monimuotoisuuden näkökulmasta. Tavoitteena oli järjestää huhtikuussa 2019 toimintapäivä Kempeleen koulun 8.-luokkalaisille yhteistyössä Kempeleen Kirkonkylän koulun kanssa. Tavoitteena oli luoda mielenkiintoinen, innostava ja informoiva toimintapäivä nuorille seksuaalisuuteen liittyen sekä saada nuoret osallistumaan aktiivisesti erilaisien toiminnallisuuksien avulla.

Aiheet ovat sekä yhteiskunnallisesti että kansainvälisesti tärkeitä. Muun muassa seksuaalinen häirintä ja väkivalta nousee aiheena esille esimerkiksi kouluterveyskyselyissä. Vuonna 2017 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämässä valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä yhtenä aihealueena oli häirintä ja väkivalta. Kyselyyn vastasi yhteensä vajaa 70 000 8. ja 9. luokkalaista opiskelijaa ympäri Suomea. Vastanneista yhteensä 6,7% eli noin 4690 nuorta on kokenut seksuaalista väkivaltaa vuoden sisällä. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

Projektin avulla pyrittiin muun muassa kannustamaan nuoria tasa-arvoiseen toimintaan, tunnistamaan fyysisen koskettamisen rajat, oppimaan seksuaalisuudesta ja turvakäyttäytymisestä. Sosiaalinen media on nykyään voimakkaasti läsnä arjessa ja kaikessa toiminnassa. Tänä päivänä sosiaalinen media on enemmän tai vähemmän välttämätön osa nuoren ihmisen elämää. Sosiaaliseen mediaan kuulumattomuus voi jopa jättää nuoren kaveriporukan ulkopuolelle. (Noppari E. & Uusitalo N. 2011, 143, viitattu 10.12.2018.)

Ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin kuuluu fyysinen, psyykinen sekä sosiaalinen osa-alue. Terveiden ja hyvinvoinnin edistämistä ohjaavat lait. Kunnat ovat vastuussa hyvinvointipalveluiden järjestämisestä kuntalaisille. (THL 2018a, viitattu 10.12.2018.)

Toimintapäivä oli onnistunut saamamme palautteen perusteella. Palaute kerättiin kierroksen viimeisellä rastilla paperisena versiona. Oppilaat oppivat uusia asioista, joskin osa oli heille entuudestaan tuttua. Asiantuntijoille ja opettajille lähetettiin sähköpostin kautta linkki Webropol -kyselyyn. Asiantuntijoiden mielestä päivä oli opettavainen ja hyvin onnistunut. Myös opettajien mielestä päivä oli selkeä ja sisältö tuki hyvin nuorten kasvua ja kehitystä. Toimintapäivän tuloksia ja kokemuksia voi myöhemmin hyödyntää esimerkiksi jokin toinen koulu. Projektia voidaan myös viedä pidemmälle jatkokehittämällä esimerkiksi vanhempainilta. Palautteen perusteella järjestämämme toimintapäivän kaltaisia osallistavia tapahtumia on hyödyllistä järjestää tulevaisuudessakin nuorille. Kempeleen koulun opettajat ja oppilaat kokivat tapahtuman tukevan nuorten kasvua ja kehitystä, ja nuoret oppivat uusia asioita.

2 YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN KOULUYHTEISÖSSÄ

2.1 Yläkouluikäisten terveys ja hyvinvointi

Yläkouluikäisellä tarkoitetaan nuorta, joka on yläkoulussa. Tällainen nuori on seitsemännellä, kahdeksannella tai yhdeksännellä luokalla. Yläkouluikäinen on siis suunnilleen 13-15 vuotta vanha.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen seuraavasti. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia parantaa ja ylläpitää hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä. Tämä mahdollistetaan sillä, että tuetaan olosuhteita, jotka tukevat terveellisiä valintoja sekä hyvinvointia. (THL 2019, viitattu 30.10.2019.)

Terveyden edistäminen tarkoittaa sitä, että lisätään yksilön tai yhteisöjen mahdollisuuksiin vaikuttaa oman terveytensä tekijöihin ja sitä kautta terveytensä kohentamiseen. Se on tavoitteellista ja välineellistä toimintaa, jolla saadaan aikaan hyvinvointia ja ehkäistään sairauksia. Terveyden edistäminen kuuluu sosiaalisia, taloudellisia, ympäristöllisiä ja yksilöllisiä tekijöitä. (THL 2019, viitattu 30.10.2019.) Terveyden edistämiseen kuuluu pääsääntöisesti muun muassa elintavat, liikunta, ravinto ja tautien torjunta. Kansalaiset voivat vaikuttaa omilla elintavoilla ja elinoloilla omiin terveyden edistämisiin. Näillä on keskeinen merkitys terveyden edistämisessä ja sairauksien ehkäisyssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön pyrkii toimillaan lisäämään terveyttä, toimintakykyä, hyvinvointia sekä sosiaalista kanssakäymistä (STM 2019a, viitattu 5.12.2019). Liikunnalla on monia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Se muun muassa ehkäisee sairauksia, ikääntymisen mukana tulevia ongelmia sekä lisää työn tehokkuutta. Useat hallinnolliset tahot ovat mukana tekemässä liikuntaan liittyviä päätöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut terveyttä ja hyvinvointia lisäävän liikunnan kehittämisestä linjauksia. Niissä ilmenee esimerkiksi istumisen vähentäminen ja liikunnan aseman vahvistaminen. (STM 2019b, viitattu 5.12.2018.) Ministeriö vastaa myös ravitsemusasioista. Se huolehtii, että ravitsemus huomioidaan päätöksen teossa. Sosiaali- ja terveysministeriö on muun muassa antanut suosituksen joukkoruokailujen kehittämisestä. (STM 2019c, vii-

tattu 5.12.2019.) Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla on myös ehkäistä riippuvuuksia ja päihdehaittoja. Ministeriö pyrkii toimillaan esimerkiksi hillitsemään tupakan, alkoholin ja päihteiden käyttöä sekä vähentämään käytöstä aiheutuvia haittoja. (STM 2019d, viitattu 5.12.2019.)

Suomessa on ollut jo pitkään rokotushjelma, jolla pyritään ehkäisemään vaarallisia tartuntatauteja Suomessa (Tartuntatautilaki 1227/2016 5;44.1§). Tätäkin ohjelmaa tukee Tartuntatautilaki 1227/2016. Tämän lain tarkoituksena on pyrkiä ehkäisemään tarttuvien tautien leviämistä (Tartuntatautilaki 1127/2016 1§).

Maakunnat vastaavat kaikkien julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä alueellaan vuodesta 2021 alkaen. Suomeen perustetaan 18 maakuntaa, jotka vastaavat sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien ja maakuntien yhteinen tehtävä. (SOSTE 2019, viitattu 22.11.2019.)

2.1.1 Fyysinen terveys ja hyvinvointi

Fyysinen hyvinvointi koostuu liikunnasta, ravinnosta ja unesta. UKK-instituutti on valmistanut yläkouluikäisille nuorille suositukset, joiden mukaan 13-18-vuotiaiden nuorten liikuntasuosituksena on liikkua ainakin puolitoista tuntia päivässä ja puolet siitä reippaasti. Kestävyyttä parantaa sykkeen nostattaminen ja hengästyminen joka päivä. Lihaksia tulisi kuormittaa kolme kertaa viikossa. Pirteänä pysymiseen auttaa se, että liikkuu aina kun voi. (UKK-instituutti 2018, viitattu 4.12.2018.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) järjestämän kouluterveyskyselyn mukaan Kempeleen perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista liikkuu vähintään tunnin päivässä 21 %. Hengästyttävää liikuntaa 7 tuntia tai enemmän viikkoa kohden vapaa-aikana harrastaa 30,9 %. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

Monipuolinen ravitsemus on tärkeää nuoren kasvun ja kehityksen kannalta. Suomalaisissa ravitsemussuosituksissa on määrätty energiatarpeen viitearvot ja ravintoaineiden saantisuosituksset. Koulussa tarjottavan aterian tulisi suositusten mukaan kattaa kolmasosa nuoren päivittäisestä energian tarpeesta. (Hoppu, Kujala, Lehtisalo, Tapanainen & Pietinen, 2018. 2. Viitattu 14.12.2018) Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan kuitenkin 22,3% 8. ja 9. luokkalaisista ei

syö tarjottua koululounasta joka päivä. Myöskään 32,7% vastaajista ei syö aamupalaa päivittäin. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

Unella on suuri merkitys terveenä ja henkisesti virkeänä pysymiseen. Erityisesti nuorille uni on tärkeää, jotta fyysinen kasvu on mahdollista. Suurin osa 14-vuotiaista tarvitsee 8-10 tuntia unta yössä. (Terve koululainen 2018, viitattu 4.12.2018.) Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan Kempeleen koulun perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista oppilaista 26,5 % nukkuu arkisin alle 8 tuntia. Viikonloppuisin alle 8 tuntia yötä kohden nukkuu 5,4 %. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

2.1.2 Psyykkinen ja sosiaalinen terveys ja hyvinvointi

Yksilön psyykkinen ja sosiaalinen terveys koostuu työstä, koulusta, ihmissuhteista (perhe ja ystävät), harrastuksista, nauttimisesta sekä joutenolosta (Terveyskirjasto 2007, viitattu 4.12.2018). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan 70,1% Kempeleen peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista pitävät koulunkäynnistä. 29,9% pitävät koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Vastanneita oli yhteensä 358. 22,8% 360:stä vastanneesta on kokenut uupumusasteista väsymystä koulutyössä. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

6,7% Kempeleen nuorista on vastannut vuoden 2017 kouluterveyskyselyyn, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella. 19 prosentilla on yksi läheinen ystävä, 20,4 prosentilla on kaksi läheistä ystävää ja 53,8 prosentilla on useampia läheisiä ystäviä. Vastanneita oli yhteensä 357. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

Kouluterveyskyselyssä kartoitettiin myös nuorten keskusteluvaikeudesta vanhempien kanssa. Kysymykseen vastasi yhteensä 352 Kempeleen 8. ja 9. luokkalaista oppilasta. 4,3% heistä on vastannut, että ei juttele omista asioistaan vanhempiensa kanssa juuri koskaan. 46% juttelee vanhempiensa kanssa usein omista asioistaan. 348 vastanneesta nuoresta 15,5% tekivät koulun ohella palkallista työtä. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

40,9% Kempeleen nuorista on kokenut vuonna 2017, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille. Täysin eri mieltä oli 12,8%. Yhteensä vastaajia oli 345. Kyselyssä kartoitettiin myös, kuinka moni 8. ja 9. luokkalaisista nuorista harrastaa jotain vähintään kerran

viikossa. Vastanneita oli 349 ja heistä 93,4% kertoi harrastavansa jotain vähintään kerran viikossa. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä kartoitettiin oppilaiden tyytyväisyyttä elämäänsä vastaushetkellä. 348 Kempeleen 8. ja 9. luokkalaista oppilasta vastasi kysymykseen. Heistä 78,7% vastasi olevansa erittäin tyytyväinen tai melko tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä. 6% vastasi olevansa melko tyytymätön tai erittäin tyytymätön elämäänsä. (THL 2017, viitattu 14.12.2018.)

2.2 Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen

Terveiden edistämällä tarkoitetaan toimintoja, jotka lisäävät ihmisten terveyttä ja toimintakykyä sekä vähentävät terveysongelmia ja ryhmien välisiä terveyseroja. Näillä toiminnoilla vaikutetaan terveyden ja hyvinvoinnin osatekijöihin, joita ovat esimerkiksi elintavat sekä palvelujen saatavuus ja toimivuus. Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. Laki ohjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. (Kuntaliitto 2017, viitattu 16.12.2019.)

2.2.1 Lait

Terveystieteidenhuoltolaki (2010) parantaa kansalaisten asemaa esimerkiksi takaamalla palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden (Ollila ym, 2018, 25). *”Terveiden edistämällä yksilöön, väestöön, yhteisöihin ja elinympäristöön kohdistuvaa toimintaa, jonka tavoitteena on terveyden, työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen sekä terveyden taustatekijöihin vaikuttaminen, sairauksien, tapaturmien ja muiden terveysongelmien ehkäiseminen ja mielenterveyden vahvistaminen sekä väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen sekä suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista terveyttä edistävällä tavalla.* (Terveystieteidenhuoltolaki 1326/2010 3.1§.)

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (2015) tarkoittaa *”toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin. Ehkäisevässä päihdetyössä tulee kiinnittää huomiota myös muille kuin päihteiden käyttäjille aiheutuviin haittoihin.”* (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 2.2§ 3§.)

Tupakkalain (2016) tavoitteena on *"ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen"* (Tupakkalaki 549/2016 1§). Alkoholilain (2017) tarkoituksena puolestaan on *"vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi"* (Alkoholilaki 1102/2017 1§).

Sosiaalihuoltolain (2014) tarkoituksena on *"edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet, edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa, parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä"* (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 1§).

Työturvallisuuslain (2002) tarkoituksena on *"parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitautoja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden, jäljempänä terveys, haittoja"* (Työturvallisuuslaki 738/2002 1§).

Kansanterveyslain (1972) tarkoituksena on määrätä Suomen kuntien tehtävistä terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä. Kansanterveystyön asiantuntijalaitoksina toimivat Valvira eli Sosiaali- ja Terveysalan lupa- ja valvontavirasto, THL eli Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, TTL eli Työterveyslaitos, Fimea eli Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus sekä STUK eli Säteilyturvakeskus. (Ollila ym, 2018, 24-25.)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992) on laki, jonka tarkoitus on turvata terveydenhuollon palveluja käyttävän asemaa (Ollila ym, 2018, 25). *"Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden oikeudesta hoitoon on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai valtioiden välillä vastavuoroisesti sovitaan. Potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan."* (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 2.3§.)

Asetus potilasasiakirjoista (2009) määrää potilasasiakirjojen, sekä muuhun hoitoon liittyvän materiaalin laatimisesta ja säilyttämisestä. (Ollila ym, 2018, 25). *“Tätä asetusta sovelletaan potilaan hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa käytettävien asiakirjojen laatimiseen sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämiseen. Asetus koskee potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja terveydenhuollon toimintayksiköitä niiden antaessa lain 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettua terveyden- ja sairaanhoitoa. Asetus koskee myös terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä heidän antaessaan edellä tarkoitettua terveyden- ja sairaanhoitoa riippumatta siitä, kenen palveluksessa ammattihenkilö on tai harjoittaako hän ammattiaan itsenäisesti. Potilasasiakirjojen laatimisessa ja säilyttämisessä noudatetaan lisäksi, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, henkilötietolaissa (523/1999) tai muualla laissa säädetään.”* (Asetus potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä 99/2001 1§.)

Henkilötietolaki (1999) säättää mm. hyvistä henkilötietojen käsittelytavoista ja yksityisyyden suojamisesta (Ollila ym, 2018, 25). *“Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista”* (Henkilötietolaki 253/1999 1§).

Suomen perustuslaki (1999) turvaa jokaiselle oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä tasa-arvoiseen kohteluun. Suomen perustuslain (1999) mukaan jokaisella tulee olla oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Julkisen vallan veloitteena Suomessa on edistää kansalaisensa hyvinvointia, turvallisuutta ja terveyttä. Jokaisella tulisi olla oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Sosiaali- ja terveysalan viranomaiset ja vastuut jakautuvat Suomessa siten, että sosiaali- ja terveysministeriöllä on vastuu lainsäädännön valmistelemisesta ja sen toteutumisen ohjaamisesta. Sen alaisena on lisäksi useita tahoja, joilla kullakin on oma tehtävänsä (Ollila ym, 2018, 24 & 25).

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (1994) määrittelee mm. hoitajan oikeudet sekä pätevyyden harjoittaa ammattia hoitajana (Ollila ym, 2018, 25). *“Tämän lain tarkoituksena on edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua: 1) varmistamalla, että tässä laissa tarkoitettulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, muu riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät muut valmiudet; 2) järjestämällä tervey-*

denhuollon ammattihenkilöiden valvonta terveyden- ja sairaanhoidossa; sekä 3) helpottamalla ammatillisesti perusteltua terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaista käyttöä.” (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 1§.)

3 SEKSUAALISUUS, SEKSUAALINEN IDENTITEETTI

Jokaisella on oikeus itse määrittää mitä seksuaalisuus hänelle on. Sille on kuitenkin olemassa erilaisia määritelmiä, joten seksuaalikasvattajan täytyy avata sanojen merkitys nuorille väärinymmärrysten ehkäisemiseksi. (Duodecim 2018, viitattu 9.12.2018.)

3.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on moninainen käsite, joka tarkoittaa muun muassa tunteita ja ajatuksia. Vaikka seksi on osa seksuaalisuutta, se ei kuitenkaan määritä ihmisen koko seksuaalisuutta. Myös naisena ja miehenä oleminen omalla tavallaan on osa seksuaalisuutta. Seksuaalisuus voi tarkoittaa hyvin eri asioita eri ihmisille. Joissain maissa seksuaalisuus on tabu, josta ei puhuta. Kulttuuri ja tavat vaikuttavat siihen, miten kukin seksuaalisuuden ymmärtää. Seksuaalisuuteen voidaan ajatella kuuluvaksi myös muun muassa hellyys, lasten hankkiminen, itsetunto, aistinautinnot, tyydytys sekä fyysinen halu. (Väestöliitto 2018, viitattu 14.10.2018.)

Elämän vaihe ja elämäntilanne vaikuttavat siihen, miten seksuaalisuus kulloinkin ilmenee. Fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia vahvistaa tasapainoinen ja hyväksyvä suhde seksuaalisuuteen. Vuorovaikutustaidot ja empatiakyky ovat myös osa seksuaalisuutta. Seksuaalisuus on myös tapa ilmaista ja olla. (Mielenterveysseura 2018, viitattu 14.10.2018.)

Seksuaalisuuden portaat on kehitelty kuvailemaan ihmisen seksuaalista kehitystä kehitysasteittain leikki-ikästä aikuisuuteen. Jokaisella seksuaalisuuden portaalla on oma tehtävänsä. Kullakin portaalla opitaan asioita seksuaalisuudesta, ja nämä opitut asiat valmistavat seuraavalle portaalle nousemiseen. Seksuaalisuuden portaat tulisi mennä rauhassa askelma kerrallaan. Näin kehittyvä ihminen saa tarpeeksi aikaa aikuiseksi kasvamiseen. Portaiden askeljärjestys ei ole kaikilla sama, tärkeää on kuitenkin tutkia ja oppia kunkin portaan asiat. (Cacciatore 2019, viitattu 25.8.2019.)

3.2 Seksuaalisuuden monimuotoisuus yläkouluikäisillä

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE) esittää, että sukupuoli on merkittävä osa ihmisen persoonaa. Nykyisen käsityksen mukaan sukupuoli ei ole selväpiirteinen ominaisuus, jonka nojalla ihmiset voitaisiin yksiselitteisesti luokitella naisiksi tai miehiksi. Sukupuoli on jatkumo, joka koostuu erilaisista perinnöllisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurillisista ominaisuuksista. Sukupuolisuus ei ole yhtä kuin seksuaalisuus eikä seksuaali-identiteetti määrity sukupuoli-identiteetin perusteella. Sukupuolen moninaisuuteen kuuluu se, että ihminen voi tuntea olevansa myös muuta kuin pelkkä nainen tai mies, tyttö tai poika. (ETENE 2016, viitattu 30.11.2018.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on mainittu, että lasten ja nuorten arvomaailmaan vaikuttaa nykypäivän monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot ja sosiaalinen media. On tärkeää opettaa lapsia ja nuoria tunnistamaan sekä nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia. Kouluun tulee tukea nuoria rakentamaan omaa arvoperustaansa sekä pohtimaan kriittisesti mediassa esiintyviä malleja. (Opetushallitus 2014, viitattu 30.11.2018.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tutkimuksen mukaan, joka viides 8. ja 9. luokkalaisista nuorista sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. opiskelijoista oli kokenut seksuaalista häirintää viimeisen 12 kuukauden aikana. Myös seksuaalinen häirintä on väkivaltaa. Jako väkivallan ja häirinnän välillä ei ole kuitenkaan selkeä. Väkivallalla tarkoitetaan, että se loukkaa kohteeksi joutuneen henkistä, fyysistä ja/tai seksuaalista koskemattomuutta. Seksuaalista häirintää voi tapahtua monella tavoin, se voi olla esimerkiksi eleitä, ilmeitä, sanallista nimittelyä, huomauttelua tai fyysistä lähestymistä. Tutkimuksessa tuotiin esille, että sukupuoli on yhteydessä seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemiselle. Tulokset sisälsivät sukupuoleen liittyvää kiusaamista erityisesti tyttömaisten poikien sekä poikamaisten tyttöjen kohdalla. Muiden kuin heteroksi itsensä luokittelevien nuorten, erityisesti poikien, kokema seksuaalinen väkivalta on huomattavasti yleisempää kuin muiden nuorten. (THL 2018b, viitattu 30.11.2018.)

Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisyssä seksuaalikasvatus on avainasemassa. Kaiken tämän pohjalta näemme, että on erittäin tärkeää laajentaa nuorten käsitystä seksuaalisuuden monimuotoisuudesta ja sen muodoista. Tavoitteena on myös lisätä tietoisuutta vanhemmille sekä kouluhenkilökunnalle, jotta he voivat tukea lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia ja seksuaalista kehittymistä.

3.3 Sukupuoli

Sukupuolen ilmenemismuodot ovat moninaisia. Niitä ei voi jakaa kahteen, toisilleen vastakkaiseen tai selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen. Yksilötasolla sukupuolen moninaisuudesta voidaan puhua eri tavoin. Ajatellaan, että sukupuoli koostuu yksilöllisistä piirteistä ja on siten moninainen. Sukupuolen moninaisuus voi tarkoittaa myös jotakin ominaisuutta, joka on esimerkiksi sukupuolivähemmistöille tyypillinen. Sukupuolen moninaisuuteen ajatellaan kuuluvan myös sukupuolen ilmaisu, jolla tarkoitetaan yksilön toimintaa, jolla hän ilmaisee muille olevansa nainen, mies tai jotain muuta. Kulttuurillisia ilmaisun tapoja ovat muun muassa vaatetus, muu ulkonäkö, puhetyyli sekä eleet. Sukupuoli koostuu erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista sekä kulttuurisista ominaisuuksista. Sukupuolta ei siis voida jakaa vain mieheksi ja naiseksi, vaan ihminen voi olla niitä molempia yhtä aikaa, jotain siltä väliltä tai joillakin ei ole sukupuolta lainkaan. (Seta ry 2018a, viitattu 7.11.2018.)

Sukupuoli on myös juridisesti määritelty. Tällä hetkellä Suomessa on vain kaksi juridista sukupuolta, mies ja nainen. Suomessa translaki säätelee juridisen sukupuolen muuttamista. Sen mukaan juridisen sukupuolen vahvistamisen ehtoina ovat lisääntymiskyvyttömyys, psykiatrinen diagnoosi transsukupuolesta, 18-vuoden ikä sekä Suomen kansalaisuus. Jokaisella on oikeus omaan sukupuoli-identiteettiin sekä sukupuolen ilmaisuun. (Seta ry 2018a, viitattu 7.11.2018.) Henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan, voidaan kuvailla sanalla sukupuoli-identiteetti. Monilla tämä sukupuoli-identiteetti vastaa syntymässä heille määriteltyä sukupuolta. Käsitteenä sukupuoli-identiteetti on kuitenkin hyvin yksilöllinen, eikä se kaikilla vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta tai rajaudu kahteen juridiseen sukupuoleen. (THL 2018c, viitattu 19.11.2018.)

Seksuaaliset tarpeet sekä arvot, seksuaalisen toiminnan mieltymykset ja ilmaisun tavat, seksuaalisen suuntautumisen sekä kumppaniin liittyvät mieltymykset sisältyvät seksuaalisen identiteetin ulottuvuuksiin. Myös sosiaalinen seksuaalinen identiteetti on osa seksuaalista identiteettiä, jossa on tärkeää ryhmään ja sen mukaiseen identiteettiin kuuluvuus. Tämä on myös tärkeä osa itsetuntoa. Yleensä seksuaalinen identiteetti muotoutuu vasta varhaisaikuisuudessa, mutta suurimmalla osalla on jo nuoruusikään mennessä jonkinlainen käsitys seksuaalisesta identiteetistään. (Santalampi 2017, viitattu 19.11.2018.)

3.4 Seksuaalinen suuntautuminen ja seksuaalinen identiteetti

Seksuaalinen suuntautuminen voidaan määrittää tunteiden kohteen ja oman sukupuolen perusteella. Se kertoo siitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu sekä tuntee emotionaalista tai eroottista vetovoimaa. (Seta ry 2018b, viitattu 11.11.2018.) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole joko tai-ilmio, vaan se asettuu jatkumolle aivan kuten seksuaalinen identiteettikin. Kyse on seksuaalisen suuntautumisen joustavuudesta, jossa seksuaalisuutta tarkastellaan enemmän seksuaalisen halun ja mielenkiinnon näkökulmasta kuin seksuaalisen suuntautumisen tai seksuaali-identiteetin kautta. (Santalampi 2017, viitattu 19.11.2018.) Seksuaalinen suuntautuminen on ominaisuus, joka on verrattavissa hiusten tai silmien väriin, eikä se tee ihmisestä huonompaa tai parempaa kuin muut (Viitala 2016, viitattu 19.11.2018).

Seksuaalivähemmistöiksi nimetään usein esimerkiksi homot, lesbot, biseksuaalit ja panseksuaalit eli muut kuin heterot (THL 2018c, viitattu 3.12.2018). Heteroksi kutsutaan henkilöä, joka tuntee vetoa eri sukupuolen omaavaan henkilöön. Kun vetovoiman kohde on samaa sukupuolta edustava henkilö, puhutaan tällöin homoudesta. Lesboksi voidaan kutsua naista, joka tuntee vetoa samaan sukupuoleen. (Seta ry 2018b, viitattu 11.11.2018.) Kun ihastumiskohteen sukupuolella ei ole merkitystä puhutaan biseksuaaleista ja panseksuaaleista. Biseksuaali on henkilö, joka tuntee emotionaalista tai eroottista vetovoimaa sekä miehiä että naisia kohtaan. (THL 2018c, viitattu 3.12.2018.) Panseksuaali voi puolestaan tuntea emotionaalista sekä seksuaalista vetoa mitä vain sukupuolta kohtaan (Seta ry 2018b, viitattu 11.11.2018).

Oman seksuaalisen suuntautumisen voi määritellä myös jollain muulla tavalla tai sen voi olla kokonaan määrittelemättä. Kaikkia seksuaalisuuden muotoja on ollut aina. Seksuaalisen suuntautumisen kehittämisestä ei ole täysin kattavaa tietoa, mutta tämän hetkisen tiedon perusteella suuntautumiseen on esitetty vaikuttavan muun muassa kasvu- ja elinympäristö, varhaiset lapsuuden kokemukset, biologia, ihmissuhteet sekä elämän tuomat kokemukset. Oma seksuaalinen suuntautuminen ei ole kiveen kirjoitettu vaan voi vaihdella nuorena ääripäästä toiseen. Vanhempanakin voi tulla tilanteita, joissa punnitaan omaa seksuaalista suuntautumista. Itseään ei tarvitse aina lokeroida homoksi, lesboksi tai heteroksi. Vanhempana on tullut lisää tietämystä omasta seksuaalisuudesta ja tärkeintä on itsensä hyväksyminen sellaisena kuin on. Hyvä ohje nuorelle on, antaa itsensä kehittyä rauhassa ja ajan kanssa. (Nuortennetti 2018, viitattu 19.11.2018.)

Seksuaalinen identiteetti sisältää seksuaalisen suuntautumisen lisäksi muitakin merkityksiä, kuten kumppaniin liittyvät seksuaaliset mieltymykset, seksuaalisuuteen liittyvät tunnistetut tarpeet, arvot, mieltymykset sekä tavat ilmaisuun. Lisäksi seksuaaliseen identiteettiin voidaan pitää kuuluvana sosiaalinen seksuaalinen identiteetti. Tämä tarkoittaa, että henkilö kokee kuuluvansa johonkin sosiaaliseen ryhmään ja siihen liittyvään identiteettiin. Sosiaalinen identiteetti liittyy myös itsetuntoon. (Duodecim 2017, viitattu 5.12.2018.)

Seksuaalinen suuntautuminen puolestaan tarkoittaa sitä, että henkilö kokee mielenkiintoa, halua ja kiihottumisen tunnetta tiettyä tai useaa sukupuolta kohtaan. Ihmisellä on vapaus valita oma seksuaalinen todellisuutensa niissä rajoissa, jolloin toisen oikeuksia ei loukata. Ikä, elämäkokemus sekä itsevarmuus saattavat tuoda muutoksia seksuaaliseen haluun ja mieltymyksiin. Seksuaalinen suuntautuminen on hyvin yksilöllistä. Nuori tarvitsee aikaa ja rauhaa tarkastellakseen omia mieltymyksiään ja halujaan. (Duodecim 2017, viitattu 5.12.2018.)

4 PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

Oulun ammattikorkeakoulu on tehnyt yhteistyötä yli 20 vuoden ajan Kempeleen Santamäkitalon ja Kirkkonylän koulujen kanssa kouluhyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Yhteistyössä on tuotettu opinnäytetöitä (amk- ja yamk -tasoisia), kirjoitettu artikkeleita ja pidetty erilaisia toimintapäiviä oppilaiden kanssa. Lisäksi lasten ja nuorten vahvuuksien tukemisesta on pidetty opettajille ja oppilaille esitys. Tämä opinnäytetyö on osa isompaa yhteistyöprojektia, joka toteutettiin keväällä 2019 Kempeleen Kirkkonylän koulun kahdeksasluokkalaisten kanssa. Aiheina olivat lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kouluyhteisössä kohdentuen seksuaalisuuteen ja sen monimuotoisuuteen. Aiheet olivat ajankohtaisia ja tärkeitä nuorten näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön tietoperusta sisältää nuorten seksuaalisen monimuotoisuuden ja seksuaalisen suuntautumisen tarkastelua sekä seksuaalisuuden portaatt, jossa tarkastellaan, miten lapsen ja nuoren seksuaalisuus kehittyvät. Toimintapäivän rastien pohjana Kempeleen kirkkonylän koululla käytettiin kirjallisuuskatsauksia aiheista seksuaalisuuden monimuotoisuus (rasti 2) ja seksuaalisuuden kehittyminen (rasti 3), joiden tietoperustaa osa ryhmämme muista opiskelijoista olivat koonneet. Nämä kirjallisuuskatsaukset olivat lähtökohtana, kun toimintapäivää suunniteltiin.

Keskeisinä käsitteinä olivat kirjallisuuskatsauksissakin esille tulevat aiheet eli tasa-arvo ja seksuaalisuus. Tasa-arvo sisältää mm. yhdenmukaisuuden, häirinnän, tasa-arvon kehittymisen sekä sosiaalisen median ja sen vaikutukset. Seksuaalisuus sisältää seksuaalisuuden kehittymisen ikäkausittain sekä seksuaali-identiteetin ja seksuaalisuuden monimuotoisuuden.

5 KOHDERYHMÄT JA HYÖDYNsAAJAT

Toimintapäivän suunnitteluun osallistui Oulun ammattikorkeakoulun toisen vuoden kättilöopiskelijat. Projektin oli tilannut Kempeleen kirkonkylän koulu. Toimintapäivän kohderyhmänä oli Kempeleen koulun kahdeksasluokkalaiset. Kahdeksasluokkalaisista sekä tytöt että pojat olivat mukana toimintapäivässä. Lisäksi toimintapäivään osallistui kaikki projektissa mukana olleet opinnäytetyöryhmät sekä opettajat.

Kohderyhmän lisäksi projektista hyötyivät heidän vanhempansa, opettajat, terveydenhoitajat sekä Kempeleen kirkonkylän koulu. Toimme seksuaalisuuteen liittyvien asioiden esittämiseen erilaista, normaalista opetusmenetelmistä poikkeavia keinoja oppia. Uskomme opettajien saaneen ideoita erilaisista tavoista esittää asioita. Terveystenhoitajien, vanhempien ja opettajien ei välttämättä tarvitse selvittää seksuaalisuuteen liittyviä asioita, jotka tulivat selväksi toimintapäivän aikana. Koululaiset saivat kertausta ja oppivat uusia asioita. Toivon mukaan Kempeleen kirkonkylän koulun nuorten hyvinvointi kasvaa tietoisuuden myötä. Valmis opinnäytetyömme hyödyttää myös muita korkeakouluopiskelijoita, mikäli samankaltaisia opinnäytetöitä tai projekteja tehdään tulevaisuudessakin. He saavat mallia suunnitteluun ja voivat hyödyntää kehityskohteitamme. Hyödyimme myös itse opinnäytetyön tekemisestä, sillä olimme toimimaan yläkouluikäisten kanssa sekä olimme järjestämään projektia. Projektin ansioista, perehdyimme myös kättilöille tärkeisiin termeihin ja aiheisiin.

6 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata toiminnallisen opinnäytetyön prosessia eli toimintapäivän suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Tavoitteena oli luoda mielenkiintoinen, innostava ja informoiva toimintapäivä nuorille seksuaalisuuteen, seksuaaliseen monimuotoisuuteen ja kehittymiseen liittyen sekä saada nuoret osallistumaan aktiivisesti erilaisten toiminnallisuuksien avulla.

Projektin tavoitteisiin kuului myös pysyä mahdollisimman kustannuksettomana. Toimintapäivän tuloksia ja kokemuksia voi myöhemmin hyödyntää esimerkiksi jokin toinen koulu. Projektia voidaan myös viedä pidemmälle jatkokehittämällä esimerkiksi vanhempainilta. Vanhemmille toimintapäivä voitaisiin toteuttaa vastaavanlaisin rastein, jotka sopisivat aikuisille. Aiemmin seksuaalisuuteen liittyvää valistusta on pidetty koulussa eri tavalla, jos ollenkaan, joten asioiden äärelle pysähtyminen lienee tärkeää myös vanhemmille. He saattavat myös olla monista asioista tietämättömiä samasta edellä mainitusta syystä. Projektin tuotoksena olevan toimintapäivän laatutavoitteiksi asetettiin käyttäjälähtöisyys, osallistuvuus, informatiivisuus ja organisointi (taulukko 1). Laatutavoitteiden saavuttamisen pidetään olevan osa projektin onnistumista.

Projektin suunnitteluorganisaation jäsenten oppimistavoitteina oli oppia toiminnallisen päivän suunnittelu ja toteutus. Tavoitteena oli lisäksi oppia nuorten seksuaaliterveyteen liittyviä asioita sekä nuorten kanssa toimista.

Laatutavoite	Laatutavoitteen kriteerit / Mittarit
Käyttäjälähtöisyys Toimintapäivän sisältö ja opetusmateriaali on suunniteltu tukemaan nuoren seksuaalista kasvua ja seksuaalisen identiteetin kehittymistä.	Käyttäjälähtöisyyden toteutumista mitataan lopukyselyllä ja suullisella palautteella, johon osallistuneet oppilaat vastaavat toimintapäivän lopuksi.
Osallistuvuus Tapahtumapäivän toimintapisteet ovat innostavia ja aktivoivia. Osallistuvuutta tuetaan ennakkoinformaatiolla tapahtumapäivään liittyen.	Toimintapäivän sisältö suunnitellaan innostavaksi ja mielenkiintoa herättäväksi. Toimintapisteet ovat erilaisia ja osallistavat monella tavalla. Toiminnallisen osuuden toteutumiseen osallistuneet vastaavat palautekyselyssä.
Informatiivisuus Tapahtumapäivään osallistuvat saavat tietoa seksuaaliterveyteen liittyen. Tietoperusta on peräisin tutkimuksista.	Tavoitteena on järjestää toimintapäivä, joka on mahdollisimman informatiivinen. Osallistujat saavat tietoa seksuaaliterveyteen liittyen teorian ja toiminnallisuuden kautta.
Organisointi Tapahtumapäivän kulku on suunniteltu onnistuneesti, vastualueet on jaettu ajoissa ja pisteiden vetäjät ovat perehtyneet omaan aihealueeseen.	Tapahtumapäivässä on monipuolisesti toimintapisteitä, jotka ovat visuaalisesti erilaisia. Osallistujat kertovat palautelomakkeella pisteiden ja pisteille siirtymisen onnistumisesta.

TAULUKKO 1

7 TULOKSET, TUOTOKSET JA MITTARIT

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena oli toimintapäivä Kempeleen koululla 8.-luokkalaisille. Toimintapäivän aiheena oli yläkouluikäisten nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kohdentuen tasa-arvoon, seksuaaliseen monimuotoisuuteen, seksuaaliseen kehittymiseen sekä turvataitoihin. Tuotoksena projektissa on raportti toimintapäivästä.

Tavoitteiden saavuttamista mittasimme palautekyselyllä, johon toimintapäivään osallistuvat vastasivat. Palautekysely oli kirjallinen ja se koostui kysymyksistä, joihin vastattiin valitsemalla sopivin vaihtoehto (kyllä/ei). Palautekyselyn kysymykset pohjautuivat laatukriteereihin. Kysymykset pyrittiin asettamaan niin, että palaute kertoi, oliko laatutavoitteeseen päästy vai ei. Olemme pyrkineet muotoilemaan kysymykset selkeiksi ja yksinkertaisiksi. Lisäksi halusimme, että vastauksia voidaan vertailla keskenään ja näin saamme laajemman käsityksen päivän tarpeellisuudesta. Kyselylomake täytettiin anonymisti. Palautekyselystä hyötyivät myös muut projektiin osallistuneet opinnäytetyöryhmät. He saivat kokemusta projektityöskentelystä ja oppivat uusia asioita seksuaalisuuteen liittyen. Aktivoimme oppilaita vastaamaan kyselyyn tarjoamalla makeisia vastineeksi kyselyyn vastaamisesta.

Oppilailta pyydettiin rasteilla myös suullista palautetta. Oppilailta kysyttiin, oppivatko he jotain uutta ja olivatko rastit onnistuneita. Lisäksi pyydettiin palautetta projektin tilaajalta ja toteutettiin itsearviointi ryhmän kesken. Projektin tilaajalta pyydettiin myös välipalautetta suunnitelmasta ennen toimintapäivää. Myös ohjaavilta opettajilta pyydettiin palautetta suullisesti ja kirjallisesti toimintapäivän jälkeen. Lisäksi kysyttiin toimintapäivän jälkeen muilta opinnäytetyöryhmiltä heidän kokemuksiaan toimintapäivästä ja sen onnistumisesta. Näistä kerromme enemmän Seuranta, arviointi ja raportointi -kappaleessa.

Jotta toimintapäivä toteutui suunnitellusti, oli paljon konkreettisia asioita, joita toiminnallisen ryhmän täytyi tehdä. Vastuuta täytyi jakaa hyvissä ajoin koko projektiin kuuluvien opinnäytetyöryhmien kesken. Yhdelle annettiin tehtäväksi toimia viestintävastaavana, toinen oli opinnäytetyön johtaja. Toimintapäivää varten jaoin ryhmän pienempiin kokonaisuuksiin ja kullekin ryhmälle tuli oma vastuualueensa. Projektin vaiheita toteutettiin suunnitellun aikataulun mukaisesti. Kommunikoinnista huolehdittiin ohjaavien opettajien sekä Kempeleen koulun yhteyshenkilöiden kanssa. Materiaalit toimintapäivän rasteille hankittiin hyvissä ajoin. Lisäksi ryhmän sisällä kommunikointi selkeästi ja

aktiivisesti. Toimintapäivänä meillä jokaisella oli oma ryhmä, jonka kanssa kiersimme rasteja. Lisäksi aamulla jokaisella oli rasti, jonka järjestämisessä olimme vastuussa. Olimme vuorotellen myös kellottamassa rastien kiertämistä.

8 TOTEUTUS (TYÖSUUNNITELMA JA AIKATAULU)

8.1 Toimintapäivän työsuunnitelma

Kuvaamme tässä ensin koko projektiryhmän toimintaa. Sitten kerromme tarkemmin oman ryhmämme toiminnasta.

Toimintapäivän työstämistä varten tehtiin projektin aikataulu (Liite 1) yhdessä koko toimintapäivän suunnitteluryhmän kanssa. Aikataulusta kävi ilmi, mitä tehdään projektin eri vaiheissa. Aikataulussa oli huomioitu opinnäytetyön eri vaiheet, jotka ovat suunnittelu, toteuttaminen sekä raportointi.

Toimintapäivässä tapahtuvan toiminta pohjustettiin Kempeleen koulujen opetussuunnitelmaa sekä kirjallisuuskatsauksia apuna käyttäen. Suunnittelimme toimintapäivän opetussuunnitelmaan perustuen sekä otimme rasteille vinkkejä ja ideoita kirjallisuuskatsauksista. Kempeleen perusopetuksen opetussuunnitelma kertoo yläkoulun terveystiedon osalta seuraavaa:

”Terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden tiedollisia, sosiaalisia, tunteiden säätelyä ohjaavia, toiminnallisia ja eettisiä valmiuksia. Opetuksen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaaliseksi toimintakyvyksi. Opetuksessa kehitetään tietoja ja taitoja terveydestä, elämäntavasta, terveystottumuksista ja sairauksista sekä kehitetään valmiuksia ottaa vastuuta ja toimia oman sekä toisten terveyden edistämiseksi.” (Kempele OPS 2016, viitattu 12.12.2018.)

Asiakokonaisuuksina opetussuunnitelmassa on eritelty Kasvu ja kehitys, Terveys arkielämän valintatilanteissa sekä Terveys ja ympäristö. Toimintapäivässä suurimpana asiakokonaisuutena edellä mainituista näkyy Kasvu ja kehitys, jonka sisältöön kuuluvat seurustelu, seksuaalisuus sekä seksuaaliterveys. Toimintapäivässä näkyy myös asiakokonaisuus ”Terveys arkielämän valintatilanteissa”, jossa sisältönä on muun muassa ehkäisy sekä raskaudenkeskeytys. (Kempele OPS 2016, viitattu 12.12.2018.)

Toimintapäivää varten muut ryhmät tekivät kirjallisuuskatsauksia toimintapäivän aiheista, joita ovat tasa-arvo, tasa-arvon kehittyminen, seksuaalisuuden kehittyminen ikäkausittain, seksuaali-identiteetti ja monimuotoisuus, tunne- ja turvataidot sekä turvataitokasvatus. Lisäksi haastatteluryhmä haastatteli 8.-luokkalaisia kyseisistä aiheista. Yhdessä kaikkien ryhmien kanssa rajasimme rastien aiheet. Kirjallisuuskatsauksien sekä haastattelujen pohjalta suunniteltiin toimintapäivään toiminnalliset rastit ja esitelmät. Rastien ja esitelmien suunnittelu tapahtui yhdessä kaikkien ryhmien kanssa. Toimintapäivässä kirjallisuuskatsausryhmät olivat omia aiheitaan käsittelevillä rasteilla esittelemässä aihettaan ja aktivoimassa nuoria.

8.1.1 Projektin prosessi

Toimintapäivän onnistumista varten ryhmän täytyi tehdä monia konkreettisia toimia. Ennen toimintapäivää valittiin, kuka ryhmästämmme vastaa mistäkin toimintapäivän rastista. Kempeleen yläkouluun otettiin yhteyttä ja selvitettiin toimintapäivään osallistuvien luokkien oppilasmäärä ja ryhmien koko. Kysyimme, paljonko toimintapäivässä on aikaa käytettävissä, millaiset tilat koululla on toimintapäivää varten, millainen aikataulu toimintapäivänä on, saavatko oppilaat kulkea itsenäisesti rasteilla vai ovatko opettajat mukana sekä miten tiedotus toimintapäivästä oppilaiden vanhemmille toteutetaan. Lisäksi oli selvitettävä, mistä saamme materiaalit toimintapäivän rasteja varten. Tärkeänä osana oli myös tiedottaa muita opinnäytetyöryhmiä hyvissä ajoin toimintapäivästä sekä kommunikoida selkeästi ryhmien ja opettajien kesken kuin myös oman ryhmämme sisällä.

8.1.2 Toimintapäivän rastit

Toimintapäivän rastit suunniteltiin oppimisen näkökulmasta toiminnallisiksi. Osallistava opetus kuten ryhmätyöt, draama ja väittelyt on todettu tehokkaaksi oppimismenetelmäksi, sillä oppilas joutuu osallistumaan opetukseen aktiivisesti ja hyödyntämään vuorovaikutustaitojaan. (Koskenkari 2013, viitattu 10.12.2018) Nuoria osallistettiin rasteilla ja kannustettiin vuorovaikutukseen toisten oppilaiden ja rastin pitäjien kanssa. Rasteilla keskusteltiin yhdessä nuorten kanssa aiheesta. Nuorten annettiin itse miettiä asioita, mutta tarvittaessa oltiin mukana tekemässä tehtävää.

Toimintapäivässä oli yhteensä viisi rastia. Meidän vastuullamme oli rastit, joilla käsiteltiin seuraavia aiheita: seksuaalisuuden monimuotoisuus sekä seksuaalisuuden kehittyminen. Neljällä rastilla vetäjänä oli oman osa-alueensa asiantuntijat eli kirjallisuuskatsausten tekijät ja yksi rasti oli haastatteluryhmän suunnittelema ja vetämä.

Rasteilla kerrottiin tietoa kunkin rastin aihealueesta. Jokaisella rastilla oli jokin toiminta, joka aktivoi oppilaita. Kehotimme ja innostimme oppilaita osallistumaan rastien aktiviteetteihin. Ketään ei kuitenkaan pakotettu tai painostettu osallistumaan. Rasteilla käytettiin erilaisia pelejä ja leikkejä apuna aiheiden käsittelyyn. Rasteja suunniteltaessa dokumentoitiin suunnitellut asiat ylös. Suunnitelimme rastit yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Idean Kahoot! -pelistä toivat asiantuntijat, mutta me teimme siihen kysymykset sekä materiaalit. Seksuaalisuuden portaista juttelimme asiantuntijoiden kanssa ja yhdessä pohdimme, miten rastin voisi toteuttaa. Me teimme siihenkin rastiin liittyvät materiaalit. Molemmista rasteista keskustelimme asiantuntijoiden kanssa ja opastimme rastin kulussa.

Seksuaalisuuden portaat – rastilla opiskelijat saivat portaiden aiheeseen liittyvät selitykset erillisenä paperilappuna. Oppilaiden tehtävä oli ryhmänä keskustella, mille portaalle kukin selite kuuluu. Lopuksi rastin vetäjät tarkastivat, oliko selitys mennyt oikean portaan alle. Oppilaat saivat myös esittää kysymyksiä. Suurin osa oppilaista oli käsitellyt jo seksuaalisuuden portaat koulussa terveystiedon tunnilla. Aihe ei siis ollut uusi, mutta se tuli oppilaille hyvänä kertauksena.

Seksuaalisuuden monimuotoisuutta käsiteltiin Kahoot! -pelin avulla. Kahoot! -peliä käytetään nykyään usein kouluissa, ja tämä oppimistyö oli oppilaille tuttu. Oppilaat osallistuivat omalla puhelimellaan pelaamiseen. Peliin oli tehty kysymyksiä liittyen seksuaalisuuden monimuotoisuuteen, ja oppilaat vastasivat kyselyyn. Eniten oikeita vastauksia antanut sai pienen palkinnon hyvästä suorituksesta. Kahoot! -rastin taustalla oli kaksi posteria, joissa oli infoa seksuaalisuudesta. Näitä postereita käsiteltiin, kun Kahoot! -pelin jälkeen jäi aikaa ennen seuraavalle rastille siirtymistä.

9 KUSTANNUSARVIO JA RAHOITUSSUUNNITELMA

Toiminnallisen opinnäytetyön kustannukset olivat maltilliset ja ainoastaan laskennalliset (Liite 2). Opinnäytetyön kustannukset jakautuivat tarvikkeiden ja henkilöstökulujen kesken. Henkilöstökulut kattoivat suurimman osan kuluista (n. 70%). Kustannusarvioon on myös kuvattu henkilöstökulujen jakautuminen opettajien ja opiskelijoiden kesken. Tuloja ei ole huomioitu ollenkaan.

10 RISKIEN JA MUUTOKSEN HALLINTA

Projekti sisälsi useita riskejä, koska siihen osallistui henkilöitä useista eri elämäntilanteista ja eri paikoista. Toimintapäivän järjestämisessä olimme osittain riippuvaisia muiden ryhmien työstä, koska tarvitsimme avuksemme kirjallisuuskatsauksia. Mikäli heidän työnsä eivät olisi edenneet tai emme olisi onnistuneet aikanaan yhteistyössä, olisi aikataulun kanssa ollut ongelmia.

Toimintapisteiden toteutuksissa tuli varautua teknisiin ongelmiin ja toteutusympäristöön liittyviin riskeihin. Paikan päällä käytiin katsomassa, miten toimintapäivä voidaan toteuttaa ja mitä laitteita on käytettävänä. Lisäksi oltiin tiiviisti yhteydessä opettajien kanssa. Oli tärkeää olla ensisijaisesti yhteydessä vain yhteen henkilöön, jolloin hän tietää kaikki projektiin liittyvät asiat.

Tiedonkulkuun olisi voinut tulla ongelmia, jolloin esimerkiksi oppilaat eivät olisikaan olleet paikalla oikeaan aikaan. Tämä voitiin välttää sillä, että otettiin koululle vielä yhteyttä pari päivää ennen tapahtumaa ja muistutettiin, että olimme tulossa. Aikataulun noudattaminen oli tärkeää. Helpompaa oli, kun tekemämme aikataulu oli väljä. Näin oppilailla oli aikaa kysellä asioista rauhassa. Oppilaille informoitiin toimintapäivän alussa tarkasti ja selkeästi päivän kulusta sekä toimintatavoista.

Toimintapäivän suunnittelijoille olisi voinut tulla terveydellisiä esteitä tai elämäntilanteen muutoksia, jolloin he olisivat voineet estyä tulemasta toimintapäivään. Toimintapisteet suunniteltiin siten, että ne eivät ole kiinni vain yhden henkilön läsnäolosta. Lisäksi tuli tietää omien tehtävien lisäksi myös muiden tehtävistä, jolloin pystyttiin tarvittaessa hoitamaan myös niitä.

Materiaalin osalta oli riski, että rasteilla käytettävää materiaalia ei saada tarpeeksi tai ollenkaan. Riskin ehkäisemiseksi pyrimme saamaan useampia yhteistyökumppaneita, esimerkiksi Poikien Puhelin ja TEHY. Yhteistyöt sovittiin hyvissä ajoin, jotta mahdollisiin ongelmiin ehdittiin reagoida. Tekijänoikeuksiin liittyviä riskejä ehkäistiin käyttämällä vain itsetuotettua materiaalia. Jos käytimme hyväksemme muiden käyttämää materiaalia tai muuta sellaista, viittasimme lähteet asianmukaisesti ja kysyimme lupaa käyttöön.

11 PROJEKTIORGANISAATIO JA JOHTAMINEN SEKÄ VIESTINTÄ

Koko toiminnallisen päivän projektiryhmään kuuluivat Alma Keränen, Katriina Kemppainen, Jemmiina Klasila, Pinja Korpi, Lauri Laivamaa, Mari Mikkonen, Riikka Pines sekä Katariina Pohjola. Projektipäällikkö oli Alma Keränen. Viestintävastaava oli Lauri Laivamaa. Hankkeelle ei ollut osoitettu ohjausryhmää. Opinnäytetyön menetelmäohjaajana oli hoitotyön yliopettaja Kaisa Koivisto sekä sisällön ohjaajana oli kättilötyön opettaja Minna Perälä. Ryhmä toimi tiiviissä yhteistyössä muiden projektiin kuuluvien opinnäytetyön suunnitteluryhmien kanssa. Projektiorganisaatioon kuului lisäksi muita kättilötyön opettajia sekä Kempeleen yhdyshenkilöt.

Projektin sisäinen viestintä tapahtui pääosin sosiaalisen median kautta Whatsapp- ja Skype-soveluksissa. Projektin edistämiseksi sovittiin myös säännöllisiä tapaamisia.

Tapahtumasta tiedotettiin oppilaiden vanhemmille koulun tiedotuskanavan kautta eli Wilma-viestin avulla. Viesti suunniteltiin ja kirjoitettiin etukäteen sekä välitettiin koululle. Koulu välitti viestin vanhemmille sekä oppilaille.

Meidän ryhmällämme oli vastuuna suunnitella ja huolehtia kaksi rastia. Meidän tuli hankkia niihin tarvittava materiaali sekä välineet. Lisäksi ohjasimme rastin asiantuntijat rastia varten.

Projektin tuloksista tiedotettiin tilaajalle. Opinnäytetyö julkaistaan verkkosivu Theseuksessa.

12 SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

12.1 Toimintapäivän kulku ja aikataulu

Kaikki toimintapäivään osallistuvat kättilöopiskelijat saapuivat koululle kello kahdeksan ja valmistelivat rastit toiminnallisen ryhmän ohjeiden mukaisesti. Kirjallisuuskatsaus-ryhmät olivat valmiina asiantuntijoina ja vetäjinä rasteillaan. Toiminnallisen ryhmän jäsenet huolehtivat oppilaille pienen alkupuheen sekä ryhmiin jaon. Tämän jälkeen ryhmät lähtivät kiertämään rasteja. Toiminnallinen ryhmä hoiti kellotuksen ja rasteilta toiselle siirtymiset. Yhdellä rastilla oltiin kymmenen minuuttia, jonka jälkeen siirryttiin toiselle rastille. Viimeisen rastin jälkeen annettiin palaute toimintapäivästä. Ensimmäisen kierroksen päätyttyä oli ruokatauko. Ruokailun jälkeen oli vielä kaksi ryhmää, joiden kanssa toimittiin samalla tavalla. Lopuksi oli jälkien siivoaminen. Opettajia ja rehtoria pyydettiin myös vastaamaan palautekyselyymme.

Projektia seurasivat väli- ja loppuarvioivat opettajamme metodiohjaaja Kaisa Koivisto ja sisällönohjaaja Minna Perälä. Väli- ja lopputulokset hyväksytettiin opettajilla lähettämällä kummallekin opettajalle Word-tiedosto sähköpostitse. Kirjallisia tuotoksia korjattiin annetun palautteen mukaan. Asettettujen laatutavoitteiden toteutumista seurattiin itsearvioiden sekä ohjaavien opettajien palautteiden pohjalta. Ryhmässä toteutettiin itsearviointia koko projektin ajan.

Tuotoksen laadunarviointiin laadittiin palautekysely oppilaille, jossa annettiin kaksi vastausvaihtoehtoa (kyllä/ei) kullekin seitsemälle kysymykselle. Palautekyselystä tehtiin selkä ja tiivis, jotta nuoret jaksoivat vastata palautekyselyyn, ja saimme mahdollisimman realistista palautetta. Palautetta kerättiin myös toimintapäivän tilaajilta eli kyseisten Kempeleen koulujen yhdyshenkilöiltä. Tilaajan palaute pyydettiin sähköpostitse lyhyellä kyselylomakkeella sekä mahdollisuuksien mukaan suullisesti tapahtumapäivänä. Myös järjestämiseen osallistuneille kättilöopiskelijoille eli asiantuntijoille laadittiin kysely, jossa oli kyllä-ei -kysymysten lisäksi myös avoimia kysymyksiä.

12.2 Palaute toimintapäivästä

Toimintapäivän onnistumisen arviointia varten tehtiin kolme erilaista palautekyselyä Webropol-kyselyohjelmalla. Yksi kysely suunnattiin toimintapäivässä mukana olleille opettajille (Liite 3), yksi

oppilaille (Liite 4) ja yksi toimintapäivän järjestämiseen osallistuneille kättilöopiskelijoille eli asiantuntijoille (Liite 5).

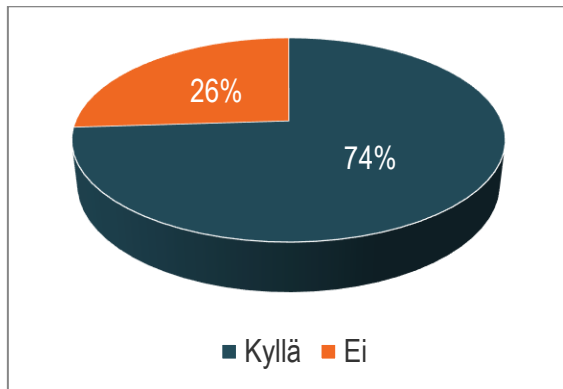
Palaute opettajilta oli erinomaista. Kyselyn on avannut kahdeksan henkilöä, joista kuusi vastasi kyselyyn. Tässä huomioidaan vain annetut vastaukset. Kaikki kuusi kyselyyn vastannutta opettajaa olivat sitä mieltä, että toimintapäivä oli hyvin suunniteltu, asiantuntijat olivat perehtyneet hyvin aiheisiinsa ja kättilöopiskelijat olivat hyvin orientoituneita toimintapäivään.

Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta kahteen kysymykseen, mutta loput viisi vastasivat näihin yksimielisesti. Heidän mielestään toimintapäivän rakenne oli selkeä ja sisältö tuki hyvin nuorten kasvua ja kehitystä. Rastien ulkonäkö oli suunniteltu neljän mielestä hyvin, yhden kohtalaisesti ja yksi jätti vastaamatta. Enemmistön (neljä vastaajaa) mielestä toimintapäivä oli jonkin verran nuoria osallistava, kaksi oli sitä mieltä, että oli osallistava. Kysymykseen ”Kuinka hyvin kättilöopiskelijat ohjasivat toimintapäivän kulkua?” neljä vastasi ”hyvin” ja kaksi ”kohtalaisesti”.

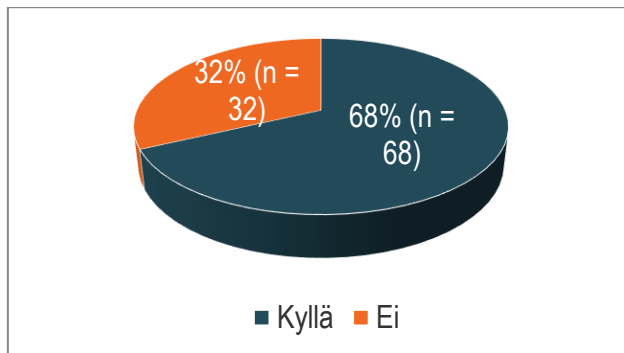
Vapaan kommentin kenttään saimme yhden opettajan palautteen. Hänen mukaansa monet opiskelijat pitivät asiaa mielenkiintoisena ja tärkeänä. Lisäksi yksi opiskelija oli todennut opettajalleen, että toimintapäivästä olisi ollut hyötyä terveystiedon kokeeseen. Kaiken kaikkiaan opettajien palaute oli hyvää. Yhtään ”heikosti”-vastausta ei tullut. Yhteenvetona voitaneen todeta, että rastien ulkonäkö, nuorten osallistaminen sekä ohjaus olisi voitu toteuttaa paremmin toimintapäivän onnistumisen kannalta.

Oppilaiden palautteessa oli vähän enemmän hajontaa. Suurin osa koki tapahtuman hyödylliseksi sekä rastien sisällön ja materiaalin kehitystä tukevaksi ja mielenkiintoisiksi. Vähän reilu puolet vastasi, että oppi jotakin uutta. Puolet oppilaista oli sitä mieltä, että rastit olivat innostavia. Reilu 2/3 oli sietä mieltä, että rastit aktivoivat pohtimaan ja ajattelemaan asioita ja, että rasteilla oli helppo keskustella/kysyä asioista. Seuraavassa vielä koottuna oppilaiden palautteet.

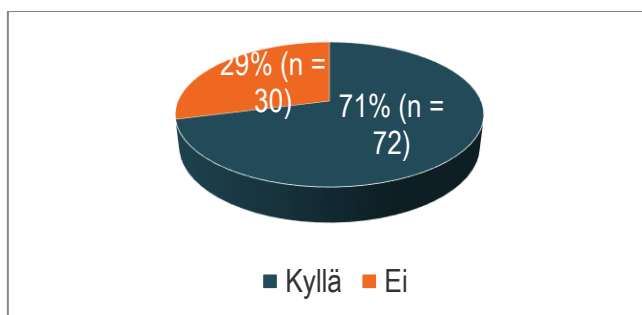
1. Koitko tapahtuman hyödylliseksi.

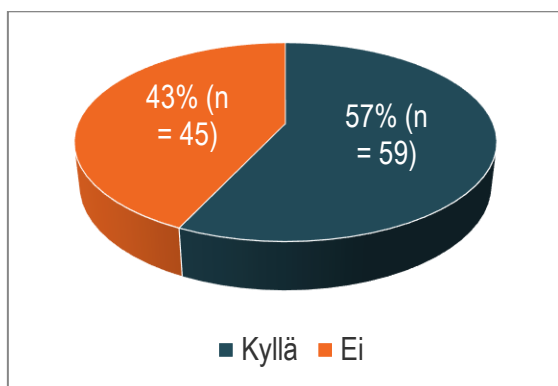
2. Koitko rastien sisällöt ja materiaalit omaa kehitystäsi tukevana?

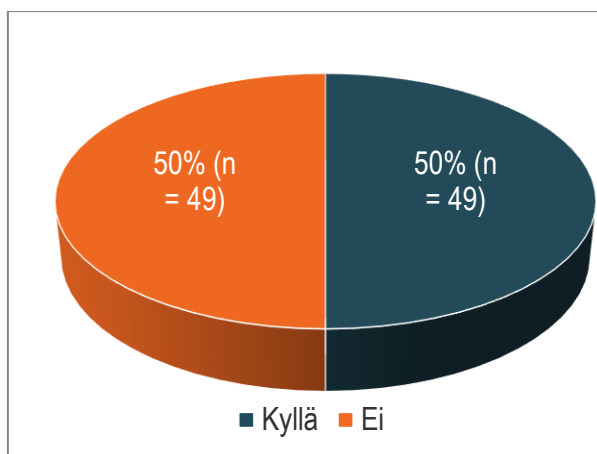
3. Olivatko rastien aiheet mielenkiintoisia?

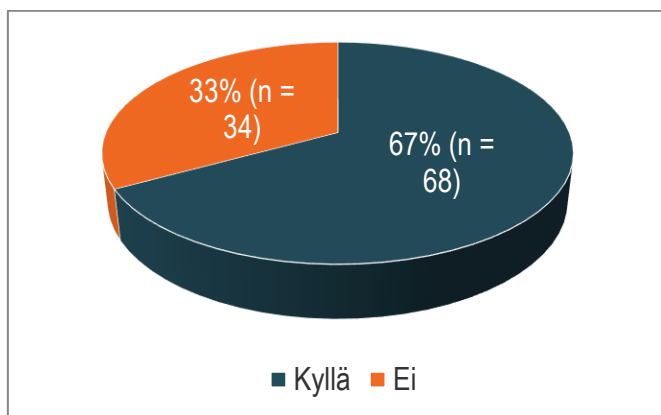
4. Opitko jotain muuta?

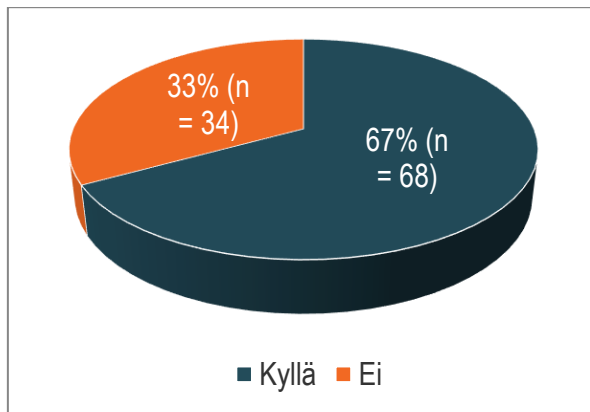
5. Olivatko rastit innostavia?

6. Aktivoivatko rastit sinua pohtimaan ja ajattelemaan asioita?

7. Koitko, että rasteilla oli helppo keskustella/kysyä asioista?

Kätilöopiskelijoita eli asiantuntijoita oli neljä, joista kaikki vastasivat kyselyyn. Kaikkien mielestä toimintapäivistä informoiminen oli riittävää, rastien sisältö oli hyvin rakennettu sekä niillä oleva materiaali ja tuki oli riittävää. Lisäksi kaikki kokivat olevansa oman rastin asiantuntijoita sekä tiesivät, mitä päivän aikana tulee tapahtumaan ja mitä pitää tehdä. Puolet vastaajista koki, että aikataulu ei toteutunut suunnitellusti. Lisäksi puolet koki, että heitä ei kuunneltu tapahtumapäivää suunniteltaessa, eikä rastin suunnittelussa oltu huomioitu heidän kirjallisuuskatsauksensa sisältöä.

Asiantuntijoiden kyselyn lopussa oli viisi avointa kysymystä, joihin jokainen asiantuntija vastasi. Näissäkin kysymyksissä asiantuntijat olivat pääosin samaa mieltä.

Ensimmäinen avoin kysymys oli: "Noudatitko rastilla tiettyä suunnitelmaa vai improvisoitko sisältöä? Koitko kyseisen tavan hyväksi?" Kaikki olivat noudattaneet tiettyä suunnitelmaa ja kokeneet sen hyväksi. Rastin loppuajasta käytettiin improvisointia, mitä yksi vastaajista kommentoi näin: "Eri-tyisesti rastin lopussa käytettiin improvisointia. Paljon kuitenkin oli oppilaista kiinni, oliko improvisointi toimivaa vai ei, tämän takia olisi ehkä ollut hyvä pohtia etukäteen koko rastin kulku."

Toinen avoin kysymys oli: "Millainen olo sinulle jäi päivän jälkeen?". Kolme asiantuntijaa vastasi, että hyvä ja helpottunut. Yksi vastasi, että "ihan ok".

Kysymykseen, "Mikä toimintapäivässä oli hyvää?", saimme palautetta hyvästä suunnittelusta, selkeistä ohjeista sekä sopivista ryhmäkokoista. Seuraava kommentti kiteyttää hyvin kaikkien vastaukset, "Päivä oli hauska, ja toivottavasti opettavainen nuorille. Itse sai kokemusta esiintymistilanteesta, ja asiantuntijan roolissa toimimisesta."

Toimintapäivässä ei koettu olevan muuta huonoa kuin aikataulu, joka ei mennyt aivan suunnitelmien mukaan. Huonoina asioina projektissa koettiin kirjallisuuskatsauksien keskeneräisyys sekä nuorten osittainen haluttomuus osallistua rasteihin. "Kaikki huono mikä mieleen toimintapäivästä tulee mieleen on riippuvaisia enemmänkin opinnäytetyönohjaajasta ja heidän huonosta viestinnästä yms. Itse toimintapäivää suunnitellut porukka (kättilöopiskelijat) toimivat mielestäni todella hyvin, jopa näissä haastavissa olosuhteissa."

Viimeisenä kysymyksenä oli "Mitä asioita olisit tehnyt toisin ja millä tavalla?". Myös tässä kysymyksessä nousi esille kirjallisuuskatsauksien keskeneräisyys. Lisäksi pohdittiin omaa osaamista: "Rastin suhteen olisi voinut kerrata/harjoitella enemmän, mutta se on enemmänkin asiantuntijoista riippuvaa."

12.3 Laatuavoitteet ja -kriteerit

Toimintapäivän laatuavoitteiksi (taulukko 1) asetettiin käyttäjälähtöisyys, osallistuvuus, informatiivisuus ja organisointi. Nämä tavoitteet ja kriteerit pidettiin mielessä toimintapäivää suunniteltaessa sekä toimintapäivässä.

Toimintapäivän sisältö ja opetusmateriaali suunniteltiin niin, että se tukee nuoren seksuaalista kasvua ja seksuaalisen identiteetin kehittymistä. Oppilailta saatiin palautetta, jonka mukaan he kokivat tapahtuman hyödylliseksi ja mielenkiintoiseksi. He kokivat myös, että päivä tuki heidän kehitystään.

Tapahtumapäivän toimintapisteet suunniteltiin innostaviksi ja aktivoivaksi. Lisäksi ennen tapahtumaa käytiin koululla sekä vanhemmille laitettiin viesti, jossa oli infoa tulevasta päivästä. Toimintapisteistä saatiin tehtyä erilaisia ja osallistavia. Tähän liittyen kerättiin palautetta kättilöopiskelijoilta eli asiantuntijoilta. Heidän mielestään päivä oli opettavainen ja hyvin onnistunut.

Toimintapäivän tietoperusta oli tarkoitus ottaa tutkimuksista ja näin saada tietoa nuorille seksuaaliterveyteen liittyen. Toimintapäivässä oli mukana tietoa eri lähteistä. Oppilaat kokivat, että tapahtuma tuki heidän kehitystään ja he hyötyivät tapahtumasta.

Päivää organisoiitiin jakamalla vastuualueita, aikatauluttamalla päivän kulku sekä antamalla asiantuntijoille etukäteen materiaalia rastia varten. Aikataulussa tuli heti aamusta pari haastetta. Aikatauluista oli jäänyt eri käsitys toiminnallisen ryhmän ja Kempeleen koulun yhdyshenkilöiden välillä. Aikataulun pelättiin menevän liian tiukaksi, mutta onneksi riskit huomioitiin ennakkoon ja aikatauluun oli jätetty pelivaraa. Asiantuntijoiden mielestä haastetta toi hieman se, kun kaikilla ei ollutkaan mukana omia puhelimia Kahoot! -peliä varten. Päivä oli silti onnistunut ja aikataulu oli sopivan väljä.

12.4 Kehittämisehdotukset

Projektin toteutuksen ja palautteiden perusteella kumpusi muutamia kehittämisehdotuksia. Projektiorganisaation osalta työnjako olisi täytynyt olla paljon selkeämpi. Nyt moni koki, että työ jakautui epätasaisesti osallistujien kesken. Osittain tunne johtunee siitä, että harvoin onnistuimme kokoontumaan koko toiminnallisen ryhmän kesken. Projektiorganisaatio kokonaisuudessaan ei toiminut suunnitellusti. Projektin alussa suunnitellut roolit eivät pitäneet, projektilla ei ollut selkeää johtajaa. Viestintä projektissa toimi hyvin. Projektin sisäisessä työnjaossa oli epätasapainoa.

Toinen hankaluuksia tai harmitusta aiheuttanut asia oli projektin kokonaiskuvan epäselvyys mukana olevan kättilöryhmän kesken. Kirjallisuuskatsausryhmät olisivat toivoneet selvempää tiedon- saantia, esimerkiksi siitä, mikä ryhmä suunnittelee rastit, ja mikä heidän roolinsa toimintapäivään liittyen on.

Itse tapahtumapäivään liittyen, opettajia olisi pitänyt tiedottaa, että oppilaat tarvitsevat matkapuhelimia toimintapäivään osallistumisessa. Lisäksi alkuaikataulujen kanssa oli sattunut väärinymmärryksiä. Ennen varsinaista toimintapäivää olisi ollut hyvä tavata vielä Kempeleen koulun opettajia, joiden kanssa toimintapäivän aikataulu ja sisältö olisi käyty yhdessä läpi. Näihin olimme kuitenkin varautuneet, ja selvisimme vastoin käymistä huolimatta.

13 POHDINTA

13.1 Toimintapäivässä käytetyn tiedon luotettavuus

Opinnäytetyössä tulee huolehtia, että käytetyt lähteet ovat laadukkaita ja asiallisia. Perttulan mukaan AMK:n opinnäytetöitä voidaan arvostella lähdeluetteloiden laadukkuuden mukaan. Mitä laadukkaampi ja kattavampi lähdeluettelo on, sen mukaan voidaan arvioida, että opinnäytetyökin on laadukas. (Perttula 2018, viitattu 13.1.2020.) Opinnäytetyömme sisältää paljon verkkojulkaisuja ja sivustoja. Yhden toimijan sivuilla voi olla useita eri alasivuja, joista löytyvät työlle lähteet, joten lähdeluettelomme on laaja. Tämä ei kuitenkaan takaa sitä, onko opinnäytetyömme lähdeluettelo laadukas ja kattava. Olemme hankkineet tietoa opinnäytetyöhömme kuitenkin luotettavista lähteistä, esimerkiksi terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilta.

13.2 Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerit, valideetti ja reliabiliteetti

Validiteetti kertoo, onko tutkittavan ryhmän kysymykset ja kohderyhmä oikea (Hiltunen 2009, viitattu 13.1.2020). Opinnäytetyössämme kohderyhmänä oli nuoret yläkouluikäiset kahdeksaluokkalaiset, joille järjestettiin toimintapäivä. Heille myös tehtiin kysely toimintapäivän onnistumisesta, ja siitä kuinka se tuki heidän oppimistaan ja ajatusmaailmaa. Kysely lähetettiin myös opettajille. Kysymykset pyrittiin laatimaan niin, että ne kohdistuivat ainoastaan toimintapäivään ja sen sisältöön. Laadukriteereinä meillä olivat käyttäjälähtöisyys, osallistuvuus, informatiivisuus ja organisointi. Näitä mitattiin myös samassa kyselyssä. Kyselyn perusteella pääsimme laadullisiin tavoitteisiin. Hiltusen mukaan tavoitteisiin ollaan päästy, kun saatu tieto vastaa teoriaa. Tieto voi myös parantaa ja tarkentaa jo olemassa olevaa tietoa. (Hiltunen 2009, viitattu 13.1.2020.) Kun kysyttiin oppilailta toimintapäivän onnistumisesta tai saivatko he lisää tietoa, suurin osa vastanneista koki toimintapäivän tarpeelliseksi ja informatiiviseksi.

Reliabiliteetti kertoo sen, voidaanko mittaustuloksia toistaa. Tällä pois luetaan tutkimuksen sattumanvaraisuus. (Hiltunen 2009, viitattu 13.1.2020.) Ymmärrettäneen siten, että jos kysely toistettaisiin, niin tulos olisi sama. Toimintapäivä tuli tarpeeseen ja oppilaat pitivät siitä, miten se toteutettiin.

13.3 Eettisyys

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset sisältävät suositukset eettisestä ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesta opinnäytetyöprosessista. Nämä suositukset perustuvat mm. lainsäädäntöön sekä tutkimuseettisiin periaatteisiin ja suosituksiin. Olemme käyttäneet eettisessä pohdinnassa näitä eettisiä suosituksia. (Arene ry 2017, viitattu 10.1.2020.)

Eettisten suositusten mukaan opinnäytetyön tekijän on hallittava tiettyjä asioita. Näitä ovat hyvä tieteellinen käytäntö opinnäytetyöprosessissa, tieteellisen käytännön vastuut sekä eettisen ennakkoarvioinnin lähtökohdat, tarpeellisuus sekä ennakkoarviointimenettely. Lisäksi opinnäytetyön tekijöillä on oikeus laadukkaaseen ohjaukseen. Koemme, että opinnäytetyön tekeminen on edistänyt meidän asiantuntijuutta, ammatillista kehittymistä sekä työelämä taitoja. Ohjaavilta opettajilta olemme saaneet kannustusta ja tukea prosessin aikana. Lisäksi ohjaavat opettajat ovat toimineet laadunvarmistajina. (Arene ry 2017, viitattu 10.1.2020.)

Opinnäytetyötä varten on tehty opinnäytetyösopimus, jossa on sovittu opinnäytetyöhön liittyvistä pelisäännöistä. Sopimuksessa on käynyt ilmi mm. opinnäytetyön aihe ja aikataulu, ohjaus, kustannukset, salassapito sekä vastuu. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset sisältää myös opinnäytetyösopimuksen. (Arene ry 2017, viitattu 10.1.2020.)

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset sisältää tietoa henkilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta. Olemme huomioineet opinnäytetyöprosessissa henkilötietojen käsittelyn sekä tietosuojan toteutumisen. Opiskelijoille kerrottiin vapaaehtoisuudesta. Kyselyihimme vastattiin nimettömästi. Lisäksi hävitämme opinnäytetyöhön liittyvän aineiston asianmukaisesti. (Arene ry 2017, viitattu 10.1.2020.)

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositusten mukaan kaikki opinnäytetyöt tulee tarkastaa plagiaatintunnistusjärjestelmässä. Olemme huomioineet tämän ja syötämme työmme Urkundiin. (Arene ry 2017, viitattu 10.1.2020.)

13.4 Opinnäytetyön tekemiseen liittyvää pohdintaa ja omat oppimiskokemukset

Opinnäytetyön tekeminen vaati paljon aikataulutusta ja tapaamisten järjestelyitä. Tästä syystä pienempi ryhmä toteuttajia olisi ollut toimivampi ratkaisu. Opinnäytetyötä tehdessä opimme yhteistyötaitoja ja tietomme opetettavista aiheista syventyi. Ryhmätöitä olemme tehneet aiemmin opinnoissa, ja se on ollut hyvä pohja opinnäytetyön tekemiselle. Tästä huolimatta haasteita ryhmässä toimimisen kanssa ilmeni.

Toimintapäivän suunnitteleminen oli inspiroivaa ja odotimme päivän järjestämistä. Konkreettinen tekeminen toimintapäivänä oli mielenkiintoista, verraten siihen, että opinnäytetyö olisi ollut pelkästään kirjallinen tuotos. Oli myös mukava nähdä lopulta, millainen tuotos saatiin aikaan. Lopputulosta oli vaikea kuvitella, vaikka suunnitelmat olivatkin hyvät. Opimme organisoimaan toimintapäivän isolle osallistujia määrälle. Toimintapäivässä huomasin, kuinka tärkeää on miettiä etukäteen mahdolliset esille tulevat ongelmat. Onneksi niihin oli hyvin varauduttu, ja toimintapäivä onnistui kaiken kaikkiaan hyvin.

Oppimisen kannalta tällainen toimintapäivä on erittäin hyvä. Siinä voi punnita, miten osaa kertoa nuorille näinkin tärkeistä asioista, että nuorelle ei tule sellaista kuvaa tai ajatusta, että häntä ja hänen ajatuksiaan ei kunnioiteta ja oteta tosissaan. Nuoret ovat kriittinen ja vaativa yleisö. Heitä ei voi johtaa harhaan ja kertoilla niitä näitä. Nuoret hakevat tietoa netistä. He eivät myöskään tyydy kaikkeen vastaukseen, jos jokin jää askarruttamaan mieltä, vaan haluavat tarkennusta.

Aina tällaisessa projektissa oppii uusia menetelmiä ja toimintatapoja ryhmätyöskentelystä. Toimintapäivässä olevien rastien sisältö ja aktiviteetit olivat erilaista. Niiden kautta huomasikin, että joku tapa, joka oli toiselle helppo, olikin toiselle vaikea. Kun pääsee jakamaan ajatuksia projektin jokaisessa vaiheessa muiden osallistujien kanssa, huomaa, että ajattelutapoja on useita ja sitä kautta oppii myös itse uusia juttuja.

LÄHTEET

Alkoholilaki 28.12.2017/1102.

Ammattikoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2017. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 10.1.2020, <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ammattikorkeakoulujen%20opinn%c3%a4ytet%c3%b6iden%20eettiset%20suositukset.pdf>

Cacciatore, R. 2019. Viitattu 25.8.2019, <https://www.raisacacciatore.fi/136>.

Duodecim 2017. Sukupuolen moninaisuus ja seksuaalinen suuntautuneisuus. Viitattu 5.12.2018, <https://www.koulunterveyskirjasto.fi/aihe/seksi/seksuaalisuuden-monimuotoisuus>

Duodecim 2018. Nuorten seksuaalisuus ja seksuaaliterveys. Viitattu 9.12.2018, <https://www.koulunterveyskirjasto.fi/aihe/opettajalle-ja-opiskeluhuollolle/opettajan-opas-nuorten-seksuaalisuus-ja-seksuaaliterveys>

ETENE. 2016. Lausunnot ja kannanotot vuodelta 2016. Viitattu 30.11.2018, <https://etene.fi/lausunnot-ja-kannanotot-2016>

Henkilötietolaki 22.4.1999/523.

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja realibiteetti. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 13.1.2020

Hoppu, U., Kujala J., Lehtisalo, J., Tapanainen H., & Pietinen, P. 2018. Yläkoululaisten ravitsemus ja hyvinvointi. Viitattu 14.12.2018, <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/78381/2008b30.pdf>

Kempele OPS 2016. Ainekohtaiset opetussuunnitelmat. Viitattu 12.12.2018, <https://www.kempele.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/perusopetus/opetussuunnitelmat-ja-hyvan-kasvun-ohjelma.html>

Koskenkari S. 2013. Toiminnallinen oppiminen. Viitattu 10.12.2018, <https://docplayer.fi/10957690-Toiminnallinen-oppiminen-sari-koskenkari.html>

Kuntaliitto. 2017. Terveiden edistäminen. Viitattu 16.12.2019, <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/terveydenhuolto/terveyden-edistaminen>

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 24.4.2015/523.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559.

Mielenterveysseura. 2018. Seksuaalisuus on osa ihmisyyttä. Viitattu 14.10.2018, <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/seksuaalisuus-osa-ihmisyytt%C3%A4>

Noppari, Elina & Uusitalo, Niina. Kavereita verkossa ja sen ulkopuolella: Näkökulmia nuorten verkkoyhteisöllisyyteen. 2011. Tampere University Press. Viitattu 10.12.2018, http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66236/kavereita_verkossa_ja_sen_ulkopuolella_2011.pdf;sequence=1

Nuortennetti. 2018. Viitattu 19.11.2018, <https://www.nuortennetti.fi/seksuaalisuus/seksuaalinen-suuntautuminen/>

Ollila J., Hakkarainen T., Kan S. & Lehtonen E. 2018. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen. Helsinki: SanomaPro.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 30.11.2018, <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>

Perttula S. 2018. Luotettavat lähteet – hyvän opinnäytetyön perusta. Viitattu 13.1.2020

Santalahti, T. 2017. Sukupuolen moninaisuus ja seksuaalinen suuntautuneisuus. Viitattu 19.11.2018, <https://www.koulunerveyskirjasto.fi/aihe/seksi/seksuaalisuuden-monimuotoisuus>.

Seta ry. 2018a. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 7.11.2018, <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>.

Seta ry. 2018b. Seksuaalinen suuntautuminen. Viitattu 11.11.2018, <https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/>.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä 19.1.2001/99

SOSTE. 2019. Maakuntauudistus ja yhdyspintapalvelut. Sote-uudistus. Viitattu 22.11.2019, <https://www.soste.fi/sote-uudistus/maakuntauudistus-ja-yhdyspintapalvelut/>.

STM. 2019a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Viitattu 5.12.2019, <https://stm.fi/hyvinvoinnin-edistaminen>.

STM. 2019b. Liikunta edistää terveyttä ja hyvinvointia. Viitattu 5.12.2019, <https://stm.fi/liikunta>.

STM. 2019c. Ravinto ja ravitsemuspolitiikka. Viitattu 5.12.2019, <https://stm.fi/ravinto>.

STM. 2019d. Päihdehaittojen ja riippuvuuksien ehkäisy. Viitattu 5.12.2019, <https://stm.fi/paihdehaittojen-ja-riippuvuuksien-ehkaisy>.

Terve koululainen. 2018. Unen tarve ja unenpuutteen vaikutukset. Viitattu 4.12.2018, <https://www.tervekoululainen.fi/ylakoulu/lepo-ja-uni/unen-tarve/>

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326.

Terveyskirjasto. 2007. Psykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Viitattu 4.12.2018, https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00004.

THL. 2017. Kouluterveyskysely. Viitattu 14.12.2018, <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>.

THL. 2018a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 10.12.2018, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen>.

THL. 2018b. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Viitattu 30.11.2018, http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136131/URN_ISBN_978-952-343-091-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

THL. 2018c. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 19.11.2018, <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>.

THL. 2019. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 30.10.2019, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>.

Tupakkalaki 549/2016. Annettu Helsingissä 29.6.2016.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

UKK-instituutti. 2018. Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden suositukset. Viitattu 4.12.2018. http://www.ukkinstituutti.fi/ammattilaisille/terveysliikunnan-suositukset/muut-liikuntasuositukset/lasten_ja_nuorten_liikuntasuositukset

Viitala, J. 2016. Seksuaalisen suuntautumisen selittää biologia. Viitattu 19.11.2018, <https://yle.fi/uutiset/3-9343229>.

Väestöliitto. 2018. Seksuaalisuus. Viitattu 14.10.2018. <http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/nettikurssi-tasa-arvo-ja-seksuaa/kurssin-sisalto/seksuaalisuus/>

LIITTEET

PROJEKTIN AIKATAULU

Liite 1

SYKSY 2018

Lokakuu

- Ryhmän muodostuminen ja aiheen valinta

Marraskuu

- Suunnitelman tekeminen
- Tapaamiset ryhmän kesken

Joulukuu

- Suunnitelman työstäminen
- Valmis suunnitelma

KEVÄT 2019

Tammikuu

- Tutustuminen muiden ryhmien suunnitelmiin
- Yhteydenpito koululle toimintapäivän tiimoilta (aikataulujen, tilojen ja materiaalien sopiminen)
- Rastien suunnittelua: yhteistyökumppaneiden päättäminen

Helmikuu

- Yhteyden ottaminen yhteistyökumppaneihin
- Rastien konkreettinen suunnittelu ja visualisointi

Maaliskuu

- Kohderyhmän kanssa tapahtumapäivän suunnittelu

Huhtikuu

- Muiden ryhmien informoiminen päivän kulusta
- Projektin toteutus

SYKSY 2019

Lokakuu-marraskuu

- Toiminnallisen opinnäytetyön arviointi ja raportointi valmis

	Budjetti 6kk	Henkilöstökulut				
Palveluidenostot						
Atk-laite- ja ohjelmistovuokrat						
24%	10					
Asiantuntijapalvelut	20	Kpl	H	€	Yht	
Palveluidenostot yhteensä	30					
Henkilöstökulut		Opettajat	3	5	45	675,00
Palkat ja palkkiot	1 075,00 €	Opiskelijat	8	5	10	400,00
Henkilöstökulut yhteensä	1 075,00 €					1 075,00
Aineet, tarvikkeet ja muut kulut						
Toimitilavuokrat 24%	5,00					
Laitevuokrat	1					
Hallintopalvelut	2					
Matkaliput 10%	25					
Paikoituskulut 24%	40					
Kilometrikorvaukset	50					
Ilmoitusmainonta 24%	100					
Markkinointikulut	100					
Matkapuhelinkulut 24%	5					
Postikulut 24%	1					
Toimistotarvikkeet 24%	20					
Valokopiot 24%	40					
Muut hallintokulut 24%	5					
Muut hallintokulut 0 %	1					
Muut hallintokulut	395,00					
Kulut yhteensä	1 500,00					

1. Oliko toimintapäivä hyvin suunniteltu?

- ☐ Kyllä
- ☐ Osittain
- ☐ Ei

2. Oliko toimintapäivän rakenne selkeä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Ei

3. Kuinka hyvin rastien ulkoasut oli rakennettu?

- ☐ Hyvin
- ☐ Kohtalaisesti
- ☐ Heikosti

4. Olivatko asiantuntijat perehtyneet hyvin aiheisiinsa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kohtalaisesti
- ☐ Ei

5. Oliko toimintapäivän sisältö nuoria osallistava?

- ☐ Kyllä
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Ei

6. Kuinka hyvin toimintapäivän sisältö tuki nuorten kasvua ja kehitystä?

- ☐ Hyvin
- ☐ Kohtalaisesti
- ☐ Heikosti

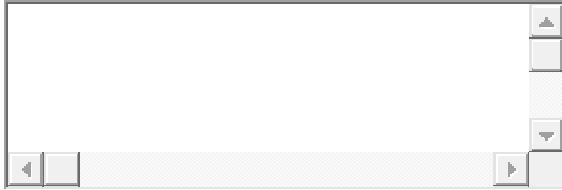
7. Kuinka hyvin kättilöopiskelijat ohjasivat toimintapäivän kulkua?

- ☐ Hyvin
- ☐ Kohtalaisesti
- ☐ Heikosti

8. Kuinka hyvin kättilöopiskelijat olivat orientoituneet toimintapäivään?

- ☐ Hyvin
- ☐ Kohtalaisesti
- ☐ Heikosti

9. Voit halutessasi kertoa muita kommentteja/ajatuksia tapahtumapäivästä.

PALAUTEKYSELY OPISKELIJOILLE

Liite 4

1. Koitko tapahtuman hyödylliseksi?

Kyllä

Ei

2. Koitko rastien sisällöt ja materiaalit omaa kehitystäsi tukevana?

Kyllä

Ei

3. Olivatko rastien aiheet mielenkiintoisia?

Kyllä

Ei

4. Opitko jotain uutta?

Kyllä

Ei

5. Olivatko rastit innostavia?

Kyllä

Ei

6. Aktivoivatko rastit sinua pohtimaan ja ajattelemaan asioita?

Kyllä

Ei

7. Koitko, että rasteilla oli helppo keskustella/kysyä asioista?

Kyllä

Ei

8. Olisitko halunnut lisää tietoa tai toimintaa jostain muusta, mistä?

9. Tähän voit kertoa vapaasti ajatuksia toimintapäivästä.

1. Oliko toimintapäivästä infoaminen riittävää?

☐ Kyllä

☐ Ei

2. Koitko, että sinua kuunneltiin tapahtumapäivää suunniteltaessa?

☐ Kyllä

☐ Ei

3. Koitko olevasi asiantuntija omalla rastillasi?

☐ Kyllä

☐ Ei

4. Oliko toimintapäivä aikataulutettu ja suunniteltu niin hyvin, että tiesit mitä päivän aikana tulee tapahtumaan ja mitä sinun pitää tehdä?

☐ Kyllä

☐ Ei

5. Toteutuiko aikataulu suunnitellusti?

☐ Kyllä

☐ Ei

6. Oliko rastinne suunniteltu huomioiden kirjallisuuskatsauksesi sisältö?

☐ Kyllä

☐ Ei

7. Oliko rastin sisältö mielestäsi hyvin rakennettu?

☐ Kyllä

☐ Ei

8. Koitko, että rastilla oleva materiaali ja tuki oli riittävää toimiaksesi asiantuntijana?

☐ Kyllä

☐ Ei

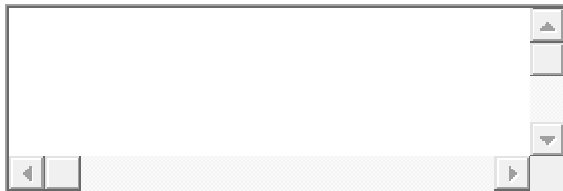
9. Noudatitko rastilla tiettyä suunnitelmaa vai improvisoitko sisältöä? Koitko kyseisen tavan hyväksi?

10. Millainen olo sinulle jäi päivän jälkeen?

11. Mikä toimintapäivässä oli hyvää?

12. Mikä toimintapäivässä oli huonoa?

13. Mitä asioita olisit tehnyt toisin ja millä tavalla?

